

13. NATO Parliamentary Assembly. Resolution 479: Calling on member countries to designate the Russian Federation under the current regime as a terrorist state. 21 November 2022. Reported by Euromaidan Press. URL: <https://euromaidanpress.com/2022/11/21/nato-parliamentary-assembly-recognizes-russia-as-terrorist-state-calls-for-tribunal/>
14. European Pravda. NATO Parliamentary Assembly Designates Russia Terrorist Regime. 21 November 2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/eng/news/2022/11/21/7151071/>

*Курило Мар'яна
Науковий керівник – проф. Алексієвець Леся*

ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІР РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Російсько-українська війна, що триває з 2014 року та набула повномасштабного характеру у 2022 році, стала не лише геополітичним і військовим конфліктом, а й потужним гуманітарним викликом сучасності. Її наслідки глибоко позначилися на житті мільйонів людей, призвівши до масштабних міграційних процесів, руйнування соціальних зв'язків, загострення криз у сфері освіти, охорони здоров'я, культури та психологічного стану населення. Гуманітарний вимір війни охоплює проблеми захисту прав людини, надання допомоги постраждалим, збереження культурної спадщини та формування нових соціальних практик взаємопідтримки.

Метою статті є осмислення гуманітарного виміру російсько-української війни через призму людських історій, проявів солідарності, волонтерства та культурної стійкості. Також визначення напрямів державної та громадської діяльності, спрямованих на подолання гуманітарної кризи та відновлення людського потенціалу України, а також окреслити шляхи, що допомагають суспільству долати наслідки гуманітарної кризи й зберегти внутрішню силу.

Російсько-українська війна стала трагедією, яка змінила життя кожного українця. Те, що ще донедавна здавалося звичним і стабільним, раптом втратило сенс, домівки перетворилися на руїни, родини роз'єдналися, а мільйони людей змушені були шукати безпеки далеко від рідного дому. Водночас ця війна стала випробуванням для нашої людяності, здатності допомагати, співчувати й триматися разом. Саме у цих проявах у волонтерському русі, у підтримці переселенців, у збереженні культурної пам'яті розкривається гуманітарний вимір війни. Він показує не лише біль і втрати, а силу, стійкість і взаємну підтримку українського суспільства.

Початок повномасштабного вторгнення став моментом, коли українське суспільство й держава були змушені оперативно перебудувати всі механізми допомоги постраждалим. Як зазначає Оксана Хмелевська, гуманітарна дія в Україні стала багаторівневою системою, у якій взаємодіють державні структури, міжнародні організації, громадські ініціативи та окремі волонтери [1, с.96-97]. Держава взяла на себе координацію основних напрямів допомоги забезпечення евакуації, створення центрів для внутрішньо переміщених осіб, організацію медичної підтримки.

Водночас надзвичайно активним виявився громадянський сектор, такі явища й структури як волонтерські рухи, благодійні фонди, освітні й культурні інституції - швидко перетворилися на мережу взаємодопомоги, яка часто діяла швидше за офіційні установи. Міжнародні гуманітарні організації, як ООН, Червоний Хрест та «Лікарі без кордонів», активно долучилися до забезпечення життєва необхідних ресурсів та надання медичних послуг у прифронтових регіонах.

Постановка проблеми та її актуальність полягає в тому, що війна в Україні призвела до широкомасштабної гуманітарної кризи. За оцінками, у 2022 році гуманітарної допомоги потребували 17,7 мільйона осіб, серед яких 3,3 мільйона дітей та 4,2 мільйона людей похилого віку. На думку О. Хмелевської, ці дані яскраво ілюструють масштаби проблеми та підкреслюють нагальну необхідність скоординованої гуманітарної діяльності як на національному, так і на міжнародному рівні [1, с.97].

Війна змусила мільйони українців залишити свої домівки, часто поспіхом, із кількома валізами і невизначеністю в серці. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, станом на 2024 рік в Україні налічується понад 5 мільйонів внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а ще кілька мільйонів шукають прихистку за кордоном. О. Шевченко підкреслює важливість на тому, що переселенці стикаються не лише з матеріальними труднощами, а відсутністю житла, роботи чи доступу до медицини, але й із глибокими соціально-психологічними наслідками. Люди втрачають соціальні зв'язки, відчують ізоляцію, нерідко дискримінацію або байдужість у нових громадах. Особливо гострою залишається ситуація для жінок, літніх людей, людей з інвалідністю та дітей, які потребують спеціалізованої підтримки [2, с.328-330].

Дослідження Олени Шевченко, демонструє, що гуманітарна криза в Україні має не лише класичні ознаки подібних криз, але проявляє риси глобальної гуманітарної. Військові дії стали головним чинником виникнення цієї кризи, її наслідки продовжують загострюватися через тривалість конфлікту. Крім того, гуманітарна криза в Україні має поширений міжнародний ефект, загострюючи гуманітарну ситуацію в інших країнах. Тривалість військових дій призводить до накопичення проблем у вирішенні потреб ВПО та обмежує можливості надання допомоги тим, хто опинився у найскладнішому становищі. [2, с.332]

Російсько-українська війна не лише військовий конфлікт, а й серйозний тест для систем гуманітарної підтримки, де кожен вибір щодо надання допомоги визначає життя мільйонів і демонструє здатність суспільства до солідарності, емпатії та швидкого реагування.

Війна стала каталізатором глибоких змін у системі соціальної допомоги в Україні. З точки зору К. Ігнатенко та Ш. Садзаглішвілісама, в умовах кризи цифрові технології перетворилися на один із головних інструментів забезпечення безперервності соціальних послуг. Онлайн-платформи, мобільні застосунки, електронні кабінети громадян стали не лише засобами комунікації, а реальним шляхом доступу до допомоги фінансової, психологічної,

освітньої. Через систему «Дія» мільйони українців змогли оформити статус ВПО, отримати грошові виплати чи відновити документи, а соціальні служби координувати допомогу навіть у прифронтових регіонах [3, с.279-280].

Війна змінила не лише масштаби гуманітарної катастрофи, а й самі підходи до допомоги. Якщо на початку головним завданням було оперативно забезпечити базові потреби їжу, прихисток, безпеку, то згодом на перший план вийшли гнучкість, координація і прозорість.

Нові виклики, що постали перед Україною, стимулювали появу інноваційних моделей гуманітарної діяльності. Сьогодні гуманітарна дія дедалі частіше поєднує цифрові рішення з принципами соціальної відповідальності та громадської участі.

Правовий аспект російсько-української війни нерозривно пов'язаний із проблемою дотримання норм міжнародного гуманітарного права. Російська агресія проти України створила прецедент масштабного порушення базових принципів Женевських конвенцій, зокрема щодо захисту цивільного населення, поводження з військовополоненими та охорони культурних об'єктів. Війна в Україні стала випробуванням для всієї системи міжнародного права, адже масштаби руйнувань і кількість злочинів проти людяності потребують не лише політичної, а юридичної відповіді світової спільноти.

Гуманітарне право у сучасному вимірі не може обмежуватися лише документальними нормами, потребує реального механізму захисту прав людини навіть у стані війни. Український досвід показує, що правова реакція повинна включати фіксацію воєнних злочинів, міжнародне розслідування, притягнення до відповідальності, а також підтримку жертв через правову допомогу та компенсаційні програми.

Правовий гуманітарний вимір війни - це не лише питання покарання агресора, а й відновлення справедливості для кожної постраждалої людини, захист її прав і гідності.

Російська агресія в Україні не обмежується військовими об'єктами вона націлена на цивільне населення. Бомбардування та ракетні удари руйнують житлові квартали, дитячі садочки, школи та лікарні, перетворюючи повсякденне життя на боротьбу за виживання. Кожна зруйнована будівля, кожен постраждалий цивільний це не просто статистика, це людські долі, які вимагають швидкої і системної міжнародної реакції.

За даними UNICEF, протягом цього періоду разом із державними та партнерськими структурами гуманітарну допомогу отримали близько 9,8 мільйона людей, серед яких 2,5 мільйона дітей. Ці цифри викликають змішане відчуття, за кожним числом стоїть реальна доля, родина та життя дитини, яких безпосередньо торкнулася війна [5].

Особливо вражають конкретні масштаби допомоги, 760 000 дітей отримали психологічну та психосоціальну підтримку, і 480 000 дітей, які змогли продовжити навчання формальне або неформальне, забезпечуючи безперервний розвиток та відчуття стабільності навіть у надзвичайних умовах [5].

Страшно усвідомлювати, що ці цифри продовжують зростати. Якщо допомогу вже отримали 9,8 мільйона людей, то постає важливе і болюче питання, а скільки ще залишилося тих, хто досі не отримав необхідної підтримки? Наскільки система гуманітарної допомоги здатна охопити всіх, хто перебуває у потребі? Складні питання для українців.

Отже, підсумовуючи, бачимо, що цифри та осмислений аналіз взаємодоповнюють один одного і показують, що війна в Україні не обмежується військовими діями, а має глибоко гуманітарний характер, торкаючись мільйонів людей і їхніх життів. Масштаб кризи вимагає, щоб допомога, відновлення та підтримка були комплексними, охоплюючи одночасно соціальні аспекти, культурно-психологічну стійкість та правові виміри. Лише такий цілісний підхід дозволяє не лише реагувати на наслідки війни, а й підтримувати людську гідність, зміцнювати громадянську солідарність та відновлювати спільне життя суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хмелевська О. Humanitarian action in the conditions of war in Ukraine. *Demography and Social Economy*. 2023. № 1 (51). С. 96–117.
2. Шевченко О. Виклики гуманітарної кризи під час війни в Україні для внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп. *Social Work and Education*. 2023. Т. 10, № 3. С. 325–335.
3. Ігнатенко К., Садзаглішвілі С. The digitalization of social services in response to the war in Ukraine. *Social Work and Education*. 2023. Т. 10, № 3. С. 276–289.
4. Balcerzak M., Cała M., Waśinkiewicz M. (ред.). *Legal Perspectives on the Russia-Ukraine War: International and Polish Approaches*. London: Routledge, 2024. 258 с.
5. UNICEF — «Ukraine Humanitarian Situation Report No. 47 – January–December 2024». URL: [https://www.unicef.org/ukraine/en/documents/ukraine-humanitarian-situation-report-47].
6. European Commission. Ukraine – European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. 2025 [оновлено 17 вересня 2025]. URL: [https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/ukraine_en].
7. United Nations High Commissioner for Refugees. Ukraine emergency. URL: [https://admin.unrefugees.org/emergencies/ukraine/].
8. The Russia-Ukraine conflict: from full-scale war to conflict resolution and post-war recovery. 2023. № 1-2 (191-192). 137 с.